

ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ АНГЛОМОВНОГО ФАНФІКУ

THEORETICAL PREMISES OF INVESTIGATION OF THE ENGLISH FAN FICTION

Станко Д.В.,

orcid.org/0000-0002-7858-8663

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри англійської філології

Ужгородського національного університету

У статті висвітлюються теоретичні передумови дослідження англійського фанфіку. У роботі коротко викладено історію, основні форми та сучасні тенденції вивчення фанфіку. Актуальність вивчення фанфіку зумовлена насамперед тим, що ці твори є яскравим прикладом так званої живої мови. Вони відображають усі сучасні мовні тенденції, виражають музичні, літературні та кіновподобання молоді. Крім того, фанфік є маловивченим явищем, яке існувало в різних формах, але найбільший розвиток отримало лише в останні десятиліття. Терміном «фанфік» позначають вид творчості шанувальників популярних художніх творів, похідний літературний твір на основі будь-якого оригінального твору, що використовує свої уявлення про сюжет і героїв. Це жанр масової літератури, створений на основі художнього твору шанувальниками цього твору, який не переслідує комерційних цілей і призначений для читання іншими шанувальниками. Ранні роботи про фанфіки часто розглядали це явище з гендерного погляду, оскільки практика фанфіку переважно жіноча. Найпоширенішим джерелом для дослідження фанфіків були фандомні матеріали з популярних на той час телесеріалів. Основним фокусом вивчення фандомів були практики та цінності їхніх учасників, характеристики фана як особистості, а також відмінні риси культури, яку створили учасники фандомів. Фанфік можна розглядати як тип дискурсу в рамках Інтернет-лінгвістики та літературознавства. У статті наводяться такі основні форми фанфіку, як *альтернативний всесвіт*, *crack*, *crossover*, *fix-it*, *POV*, *smut*, *RPF*, *angst*, *hurt/comfort* та інші. Таким чином, незважаючи на величезну різноманітність форм і жанрів фанфіку, їх можна класифікувати та проаналізувати їхні особливості. Фанфік можна розглядати як словесне (іноді креолізоване) письмове повідомлення, яке поширюється в Інтернеті і спрямоване насамперед на шанувальників вихідної книги, фільму тощо. Перспективою цього дослідження є аналіз структурних, стилістичних та прагматичних особливостей дискурсу фанфіку.

Ключові слова: дискурс, жанр, Інтернет-лінгвістика, масова література, фанфік.

The article highlights theoretical premises of investigation of the English fanfiction. The work offers a brief outline of history, main forms and modern trends in fan fiction studies. The relevance of the study of fan fiction is due, above all, to the fact that these works are a bright example of the so called live language. They reflect all modern language trends, express the musical, literary and film preferences of young people. In addition, fan fiction is an understudied phenomenon that has existed in various forms, but has received the greatest impetus in development only in recent decades. The term *fan fiction* is defined as a kind of creativity of fans of popular works of art, a derivative literary work based on any original work that uses its ideas of the plot and characters. It is the genre of mass literature, created on the basis of a work of art by fans of this work, which do not pursue commercial purposes and are intended for reading by other fans. Early works on fan fiction often dealt with this phenomenon from a gender perspective, as the practice of fan fiction is mostly feminine. The most common source for fan fiction research was fandom material from popular television series at the time. The main focus of the study of fandoms was the practices and values of their participants, the characteristics of the fan as a person, as well as the distinctive features of the culture that the participants of the fandoms created. Fan fiction can be treated as a type of discourse within the scope of Internet linguistics and literary studies. Such main forms of fan fiction as *alternative universe*, *crack*, *crossover*, *fix-it*, *POV*, *smut*, *RPF*, *angst*, *hurt / comfort*, and others are being viewed in the article. Thus, despite huge diversity and versatility of fan fiction forms and genres, it is possible to classify them and analyze their peculiarities. Fan fiction can be regarded as a verbal (sometimes creolized) written message which is shared on the Internet and is aimed, first of all, at the admirers of the source book, film etc. The perspective of this study is the analysis of structural, stylistic and pragmatic features of fan fiction discourse.

Key words: discourse, genre, Internet linguistics, mass literature, fan fiction.

Постановка проблеми. Фанфік являє собою величезний корпус текстів всіма мовами світу, написаний (і постійно поповнюваний) людьми різного віку та професій. На одному з тематичних вебсайтів *FanFiction.net* [18] нині зареєстровано більше двох мільйонів користувачів, і багато з них написали кілька десятків текстів – від коротких замальовок до багатотомних романів. Незважаючи, однак, на масштабність явища фанфіку та оригінальність його творчої настанови та інтерпрета-

тивної стратегії, в дослідженнях сучасної лінгвістики це явище досі має маргінальне становище.

Літературний фанатизм – явище оригінальне та складне, яке, на думку мовознавців та літературознавців, заслуговує на такий самий інтерес, як і будь-яке інше культурне явище. Феномен фанфіку досить складний і різноманітний, особливо якщо врахувати, що автором фанфіку може бути будь-яка людина будь-якого соціального та освітнього походження [3, с. 141].

Актуальність вивчення фанфіку зумовлена насамперед тим, що ці твори є яскравим прикладом так званої живої мови. Вони відображають усі сучасні мовні тенденції, виражають музичні, літературні та кіновподобання молоді. Крім того, фанфік – маловивчене явище, яке існувало в різних формах, але найбільший розвиток отримало лише в останні десятиліття, що також підкреслює релевантність таких лінгвістичних розвідок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нині фанфік – це маловивчений масив творів, які відрізняються другорядністю через те, що їхні автори створюють свої тексти після читання творів певного автора. Оскільки текст створюється «під враженням», співвідношення між оригінальним твором і фанфіком є співвідношенням між прототипом і вторинним текстом [4].

Перші тексти фанфіку з'явилися в 1930-х роках, нині ж фанфік має величезну розгалужену структуру і вражає різноманітністю жанрових форм, які налічують понад 20 видів фанфіку, а також специфічними тегами, що полегшують читачам орієнтування у великому корпусі текстів. Одна з найбільших онлайн-платформ фанфіку так описує історію його створення:

“The term fanfiction was coined in the 30s by science fiction fans but at the time had a negative connotation <...> What we consider the modern concept of fanfiction that prevails in our society today did not exist until the second season of Star Trek was aired in 1967. The show’s popularity grew and several Fanzines were born. These homemade magazines were created by fans and they included original works of fiction and art based on the characters of the series. The first magazine of this type was Spockanalia published during 1967” [17].

Вивчення фанфіку дослідниками різних сфер почалося в 1980-х роках, а в 1990-х роках набуло більшого поширення. У 1992 році Х. Дженкінс опублікував свою монографію «Текстові браконьєри: телевізійні шанувальники та культура співучасті», а К. Бекон-Сміт написала працю «Підприємливі жінки: телевізійний фандом і створення популярного міфу». Ці публікації часто називають дослідженнями «першої хвилі» [4], що на тривалий час визначило переважаючі підходи до вивчення фанфіку. Особливо яскраво це проявляється в першого з наведених авторів.

Так, Г. Дженкінс визначив фанфік як культуру «текстових браконьєрів», які несуть значення та образи канонічних творів для створення величезної кількості інших текстів різного типу та статусу [14].

Ранні роботи про фанфіки часто розглядали це явище з гендерного погляду, оскільки практика фанфіку переважно жіноча. Найпоширенішим джерелом для дослідження фанфіків були фандомні матеріали з популярних на той час телесеріалів. Основним фокусом дослідження фандомів були практики та цінності їхніх учасників, характеристики фана як особистості, а також відмінні риси культури, яку створили учасники фандомів [5].

Більшість наукових робіт про фанфіки опублікована в країнах ЄС та США. У них, зокрема, феномен фанфіку досліджувався як феномен культури [13; 15], соціокультурний феномен [16], комплексний соціокультурний феномен [7; 8; 9], спеціальний літературний твір [11; 12].

Постановка завдання. Мета роботи полягає у висвітленні теоретичних передумов дослідження англійського фанфіку, а також в огляді історії, основних форм та сучасних тенденцій вивчення фанфіку.

Виклад основного матеріалу. В енциклопедичних джерелах термін «фанфікшен» визначається як різновид творчості шанувальників популярних творів мистецтва (так званого фанарту в широкому сенсі цього слова), похідний літературний твір, заснований на якому-небудь оригінальному творі (як правило, літературному чи кінематографічному), що використовує його ідеї сюжету і (або) персонажів. Фанфікшен може являти собою продовження, передісторію, пародію, «альтернативний всесвіт», кросовер (тобто «переплетення» кількох творів) і так далі. Інший варіант визначення зазначеного терміна – жанр масової літератури, створеної за мотивами художнього твору фанатом цього твору, які не переслідують комерційні цілі та призначені для читання іншими фанатами [6].

З розвитком Інтернету фанфіки перемістилися в кіберпростір. Нині створюються міжнародні читацькі та фандомні спільноти, проводяться конкурси тощо. У 2013 році одна з найпотужніших онлайн-платформ *Amazon* надала можливість офіційно публікувати фанфіки з відповідними ліцензійними угодами [2]. Цей факт включає фанфіки у сферу Інтернет-лінгвістики, яку Д. Кристал визначає як «синхронний аналіз мови в усіх сферах Інтернет-діяльності, включаючи електронну пошту, різні види чату та ігор, обмін миттєвими повідомленнями та вебсторінки і пов’язані сфери комп’ютерно-медичних комунікацій (СМС), такі як SMS-повідомлення» [10].

Британський лінгвіст виділяє чотири основні аспекти Інтернет-лінгвістики, які тісно пов’язані

між собою: соціолінгвістичний, навчальний, стилістичний та практичний.

Перший із них, соціолінгвістичний аспект, розкриває вплив Інтернету на зміни, що відбуваються в мові. Поява нових стилістичних особливостей, властивих Інтернет-комунікації, викликає у вченого певні занепокоєння щодо спрощення мови.

Освітній аспект стосується відносин між неформальною англійською та стандартизованою англійською мовами, яка вийшла на принципово новий рівень. Не можна сказати, що один вплив сильніший за інший, оскільки нині ми можемо спостерігати ситуацію, коли зміни, що відбуваються в неформальних англійських мережах, змінюють традиційну мову, накладаючи свій відбиток.

Щодо стилістичного аспекту, то Інтернет створює нові умови для творчості засобами мови, особливо в літературній сфері. Кримтал виділяє такі явища, як ведення блогів – створення Інтернет-щоденників; порівняно новий напрям Інтернет-творчості – фанфік – довільний літературний твір, заснований на будь-якому оригінальному творі з використанням його сюжетних ідей та героїв.

Зі стилістичного погляду принциповою відмінністю так званої мережевої літератури від звичайної є відсутність редагування, цензури та виправлень ззовні. Текст доходить до читача в первісному вигляді, не зазнаючи змін із метою стандартизації.

З практичного погляду автор виділяє позитивний і негативний вплив Інтернету. Однією з головних переваг Інтернету, як стверджує автор, є його здатність відроджувати або розвивати зникаючі та менш поширені мови [10].

Дослідники зазначають швидке проникнення фанфіку в молодіжну культуру, що значно підвищує актуальність наукового осмислення цього явища, оскільки воно має потужний вплив на суспільство.

Однак і нині дослідження фанфіку досить фрагментарні. Бачення фанфіку науковою спільнотою здебільшого зводиться до уявлення про фанфік як про другорядний твір, який взагалі не має літературної цінності, а тому не може бути цікавим об'єктом дослідження. Деякі вчені також спостерігають неспроможність подолати дискримінаційний поділ літератури на «примітну» (елітарну, якісну) та «не варту уваги» (масову, до якої, крім фанфіку, часто входять цілком оригінальні масові жанри, такі як фантастика, детектив оповідання, любовні романи тощо), хоча такий поділ нині не актуальний і надзвичайно шкідливий для літературознавства загалом [2].

Варто зазначити, що таке нехтування фанфіками не є переважним у сучасній філології. Дедалі більше дослідників схильні досліджувати це явище під загальним терміном «веблітература». Його загальними особливостями є:

- свобода автора. Автори мають змогу вільно завантажувати свої твори і не залежать від видавців. Крім того, вони можуть зберігати повну анонімність і писати на будь-які теми, не оглядаючись на цензуру;

- свобода читача. Читачі оцінюють сам текст, найчастіше в них немає інформації про особу автора;

- інтерактивність. Читачі можуть написати свою думку одразу після особистого прочитання автору, поставити запитання чи внести пропозиції. Важливою особливістю є вміння автора вступити в діалог із читачем;

- відсутність комерційної вигоди. Тексти, розміщені в мережі, найчастіше не спрямовані на отримання прибутку, а у випадку з фанфіками отримання прибутку є незаконним;

- гіпертекстуальність, яка знаходить своє відображення в можливості комбінувати тексти за допомогою гіперпосилань;

- мультимедійний символ, тобто можливість вставки додаткових атрибутів, зображень, відео, аудіо;

- миттєва взаємодія. Оскільки Інтернет стирає кордони, будь-яка людина може отримати доступ до текстів [1].

Як ми вже зазначали вище, фанфіки можуть бути продовженням, передісторією, пародіями, «альтернативним всесвітом», кросовером, типом fix-it тощо [16]. Таким чином, незважаючи на величезну різноманітність форм і жанрів фанфіку, їх можна класифікувати та проаналізувати особливості кожного з наявних різновидів. В основу класифікації фанфіку можна покласти жанрову специфіку, рейтинги, структурні особливості (розмір, серійність, оформлення), відповідність оригіналу тощо. Ця проблема, безумовно, заслуговує на детальний огляд в окремій публікації.

Висновки. Ми визначаємо термін «фанфік» як різновид творчості шанувальників популярних художніх творів, похідний літературний твір, заснований на будь-якому оригінальному творі (літературному чи кінематографічному), що використовує свої уявлення про сюжет і (або) героїв. Фанфік можна розглядати як словесне (іноді креолізоване) письмове повідомлення, яке поширюється в Інтернеті і спрямоване насамперед на шанувальників вихідної книги,

фільму тощо. Фанфіки можуть бути продовженням, передісторією, пародіями, «альтернативним всесвітом», кросвером, типом fix-it тощо. Це жанр масової літератури, створений на основі художнього твору шанувальниками цього твору, який не переслідує комерційних цілей і призначений для читання іншими шанувальниками. Фанфік можна розглядати як тип дискурсу в рамках Інтернет-лінгвістики

та літературознавства. Зі стилістичної позиції принциповою відмінністю так званої мережевої літератури від звичайної є відсутність редагування, цензури та виправлень ззовні. Текст доходить до читача в первісному вигляді, не зазначаючи змін із метою стандартизації.

Перспективою цього дослідження є аналіз структурних, стилістичних та прагматичних особливостей дискурсу англомовного фанфіку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Андреев А.В. С e t e r a. Манифест Сетевой Литературы, или Личный Опыт Поэтической Независимости. Теория литературы. 1997. URL: <http://www.netslova.ru/esse/manif.html>
2. Дев'ятко Н.В. Фанфікшен як новітній тип молодіжної літературної творчості: психологічні і соціальні аспекти. ADVANCES OF SCIENCE: Proceedings of articles the international scientific conference. Czech Republic, Karlovy Vary – Ukraine, Kyiv, 28 September 2018 / Editors prof. L.N. Katjuhin, I.A. Salov, I.S. Danilova, N.S. Burina. Kyiv : MCNIP, 2018. С. 581–591.
3. Денисова А.И. Фанфикшн, как субкультура и феномен массовой литературы. *Аналитика культурологии*. 2012. No. 24. С. 141–143.
4. Попова С.Н. Лингвостилистика фанфикшн : на материале англоязычных сайтов, посвященных творчеству Дж.Р.Р. Толкина : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Москва, 2009. 187 с.
5. Прасолова К.А. Фанфикшн : литературный феномен конца XX – начала XXI века : творчество поклонников Дж.К. Ролинг : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.03. Калининград, 2009. 261 с.
6. Фанфикшен. URL: <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/1161382> (дата звернення: 28.10.2021)
7. Black R.W. Access and Affiliation : The Literacy and Composition Practices of English-Language Learners in an Online Fanfiction Community. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*. 2005. Vol. 49 (2). P. 118–128.
8. Bronwen T. What Is Fanfiction and Why Are People Saying Such Nice Things about It? *Story Worlds : A Journal of Narrative Studies*. 2011. Vol. 3. P. 1–24.
9. Busse K. Work in Progress / K. Busse, K. Hellekson. *Fan Fiction And Fan Communities in the Age of the Internet*. Jefferson, North Carolina : Mc Farland & Company, 2006. P. 5–32.
10. Crystal D. The scope of Internet linguistics. 2005. URL: https://web.archive.org/web/20110726112040/http://www.davidcrystal.com/DC_articles/Internet2.pdf (дата звернення: 28.10.2021)
11. Derecho A. Archontic literature : A definition, a history and several theories of fan fiction. *Fan fiction and fan communities in the age of the Internet*. Jefferson, North Carolina : Mc Farland & Company, 2006. P. 61–78.
12. Driscoll C. One true pairing : the romance of pornography and the pornography of romance. *Fan fiction and fan communities in the age of the Internet*. Jefferson, North Carolina : Mc Farland & Company, 2006. P. 79–98.
13. Fiske J. The cultural economy of fandom. *The adoring audience. Fan culture and popular media*. London : Routledge, 1992. P. 30–49.
14. Jenkins H. *Textual poachers: Television fans and participatory culture*. London: Routledge, 1992. 424 p.
15. Grossberg L. The affective sensibility of fandom. *The adoring audience. Fan culture and popular media*. London : Routledge, 1992. P. 50–65.
16. Pugh S. The democratic genre. *Fan fiction in a literary context* / S. Pugh. Brigend, UK : Seren Books, 2005. 282 p.
17. The Fanfic Collective. URL: <https://thefanficcollective.com/history-of-fanfiction-1970s/> (дата звернення: 28.10.2021)
18. FanFiction. URL: <https://www.fanfiction.net/> (дата звернення: 28.10.2021)